

טיפול בפסולת גזם במרחב הכפרי

מסמך מדיניות

בוצע עבור

מרכז המועצות האזוריות

עורכים

שחף תכנון סביבתי בע"מ

מאי 2018

1

"כדי להפחית את הבריך דמיון טוב וצרימה של צב" (תואס א. אדיסון)

דבר המזמין

מסמך זה הוכן לבקשת הועדה לסביבה וקיימות במרכז המועצות האזוריות התומכת ומקדמת פתרונות בני קיימא. מטרת המסמך להציג את הפתרונות הקיימים כיום לטיפול בגזם וכן לאפשר לבעלי המקצוע במועצות לעשות חשיבה על אופן הטיפול בגזם ובחינת הדרכים המיטביות לעשות כן. הועדה מבקשת להדגיש כי גם במקרים בהם קיים פער כלכלי לטובת פתרונות כגון הטמנה תמליץ הועדה על חשיבה מחודשת ומציאת הפתרון שיביא להפחתת הטמנה ושימוש מושכל ויעיל בפסולת כמשאב.

רקע

א. שרותי פינוי הפסולת הנם באחריות וסמכות הרשות המקומית. סמכויות אלו מוגדרות בפרק 12 לפקודת העיריות [נוסח חדש], ומתוקף הגדרתה של הרשות המקומית – "רשות סניטרית מקומית", בפקודת בריאות העם (1940). מתוך כך, הרשות אחראית לתנאי התברואה, שפינוי הפסולת והגזם הינם חלק מכך.

ב. הגזם "המוניציפלי", הנו חלק מזרמי הפסולת, שהמועצות האזוריות לקחו אחריות לטיפול בו. ברם, אין הגדרות, תנאי שירות ו/או סמנטיקה בסיסית ליישום מקצועי ונורמטיבי של הטיפול בגזם. חלק מהרשויות מתייחסות לגזם, כחלק מהפסולת הממוחזרת בתחומן.

ג. הטיפול בפסולת היה תמיד סעיף משמעותי בתקציב הרשויות המקומיות. ברם, משנת 2007 עם כניסתו לתוקף של היטל הטמנה, ואסדרת (רגולציה) התחום על ידי המשרד להגנת הסביבה, עלויות הטיפול בפסולת ברשויות הפכו לנטל כבד, שמחייב את הרשויות לבחון את כלל שרותי הטיפול בפסולת, הניתנים על ידן ולהתייעל.

ד. המציאות המעשית והמשפטית, בכל הנוגע לאחריות לטיפול בפסולת, השתנתה משמעותית בעשור האחרון. עיקרון "המזהם משלם" שבחקיקה העכשווית של המדינה, מצוי גם בבסיס הרעיון של קביעת אגרה ייעודית לפסולת מול כמות "תעשייתית" ו/או "עסקית". בהתאם לכך, לאחר סאגה משפטית ארוכה, נקבעו לאחרונה אמות מידה, לחוקי עזר עירוניים בנושא אגרת פסולת עודפת מעסקים.

ה. גזם הנו זרם נפחי (משקל נפחי = יחס משקל לנפח, נמוך) על כן הובלתו בתצורתו הגולמית יקרה ולא יעילה.

גזם במרחב הכפרי

א. מועצות אזוריות נבדלות מרשויות בעלות אופי עירוני (מועצות מקומיות ועיריות), באפיון וטיפול בגזם בשני היבטים משמעותיים – מחד, שטח גדול יחסית של כל מגרש/חצר/גינה (משק בית), יוצר באופן טבעי כמות גדולה יותר של גזם ביתי. מאידך, יש יותר שטח זמין במגרשים הפרטיים ובמרחב הציבורי, לאחסון הגזם בין פינוי לפינוי. יתרה מכך במגזר החקלאי/כפרי ישנה יותר "נכונות" בקרב התושבים ל"נוכחות" של גזם במרחב הציבורי והמשקי (למעט בישובים הקהילתיים בעלי האופי העירוני במועצות האזוריות).

ב. ייחוד משמעותי נוסף של הגזם במועצות האזוריות הנו הגבול הדק לכאורה, בהבחנה בין גזם ביתי לגזם חקלאי. לעתים, שטחי החקלאות הנם המשך רציף של מגרש המגורים, ומתוך כך, לא קל לשים את הגבול בין הגזם שמקורו בגינה הפרטית, לבין גזם שמקורו בפעילות החקלאית של התושב כחקלאי = בעל עסק כאמור. כמפורט בפרק גזם חקלאי כפסולת עסקית לעיל, ישנה חשיבות להפרדה בין הגזם הביתי לחקלאי וחשוב לעקוב ולאכוף הפרדה זו. עבור ישובים כפריים ו/או קהילתיים, שאינם חקלאיים, אך מייצרים כמויות גדולות של גזם מתוקף היותם גדולים מאוד, ובעלי רמת צימוח גבוהה, מומלץ ליישם מנגנון של חלוקת אחריות בין המועצה לבין הועד המקומי, כפי שמוצג בהמשך מסמך זה.

ג. בנוסף, מועצות אזוריות כוללות ישובים בעלי אופי שונה אלו מאלו, הן מבחינת מבנה המרחב הפיזי והן מבחינת הרכב האוכלוסייה - ישובים קהילתיים, מושבים חקלאיים, ישובי מיעוטים וקיבוצים - כשתצורת ואופי הישוב משפיעים באופן ניכר על כמות וסוג הגזם המיוצר וכן על יכולת הטיפול בו. סוגיה זו משמעותית ביותר וממחישה את הצורך בחלוקת האחריות בין שלושה גורמים – המועצה, הועד המקומי של הישוב והחקלאים על פי הסכמה המוצגת בהמשך מסמך זה. הסיבה לכך, נובעת מהצורך, שכספי ציבור של תושבי ישוב קהילתי לא יממנו את הגזם העסקי של החקלאים, ו/או את רמת הצימוח (היקף גינון נרחב), כמו לדוגמה במקרה של כמויות הגזם הגדולות מאוד יחסית בקיבוצים למשל.

המשרד להגנת הסביבה

כמפורט במסמך זה, האחריות על הטיפול בגזם מחולקת לשלוש:

כמות גזם "בסיסית" ורמת שירות נדרשת

בפרק זה במסגרת עבודתנו, נקבעה לראשונה בישראל, כמות גזם "נורמטיבית" או "בסיסית" למשק בית, אותה אנו מגדירים כמחויבת של המועצה לפנות ולטפל, במסגרת השירות הבסיסי המסופק לישושים. מומלץ להגדיר, שכל כמות הגדולה מהכמות הבסיסית, תחייב את הוועד המקומי של הישוב בתשלום. בהמשך לרמת השירות הבסיסית (תדירות פינוי, הכשרת משטחי גזם ו/או מתקני אצירה), שהרשות המקומית מגדירה, הוועד המקומי רשאי לממן רמת שירות גבוהה יותר.

מסקנתנו במסגרת עבודה זו, שהטיפול בגזם המוניציפלי, מצריך חלוקת של האחריות הכלכלית והתפעולית בין המועצה לבין הוועדים המקומיים. לצורך הסדרת חלוקה זו, ערכנו חישוב של כמות הגזם הביתית הבסיסית המיוצרת במרחב הכפרי. כלומר, כמות הגזם אותה מחויבת המועצה לפנות ואשר מעבר לה, רשאית להשית את העלויות על הוועד המקומי.

מתוך נתונים שנאספו מכ-50% מהמועצות האזוריות עולה כי בממוצע, משק בית במרחב הכפרי מייצר כ-14 ליטר גזם ביום = 420 ליטר בחודש = 5 מ"ק בשנה.

מתוך הנ"ל ועל מנת להבטיח רמת שירות ראויה שתספק על ידי המועצה, אנו ממליצים על תוספת 10%. **אנו קובעים כי, כמות גזם בהיקף של 5.5 מ"ק בשנה, הנה כמות הגזם הבסיסית למשק בית, אותה מחויבת המועצה לפנות במסגרת השירות שהיא מחויבת לספק לתושבי המועצה.** עבור פינוי כמות גדולה יותר של גזם, רשאית המועצה לגבות מהישובים את ההפרש ע"פ כמויות הגזם בפועל, או להטיל על הוועד המקומי, לטפל בפסולת הגזם העודפת.

נתונים אלו חושבו על בסיס ההנחות הבאות:

- נפשות במשק בית = 3.6
- משקל נפחי = 0.15 ק"ג/ליטר*

* המשקל הנפחי של גזם מוניציפלי (יחס משקל לנפח) מושפע מאופי הגזם ומידת ניקיונו מרכיבי פסולת גושית נוספים כגון רהיטים וגרוטאות שפעמים רבות מפונים יחד עם הגזם. הנתון שנלקח בחשבון בחישוב הנו גבוה ביחס לגזם נקי ותואם גזם משולב עם פסולת גושית.

חשוב להדגיש כי גזם הנו אחד ממרכיבי הפסולת העירונית בעלי פוטנציאל המיחזור הגובה ביותר. ברם, איסופו באופן מעורב עם פסולת גושית פוגע ביכולת השימוש בתוצרי רסק הגזם למטרות מיחזור. כמו כן, איסוף מעורב פוגע באיכות תוצרי המיחזור ומייקר באופן ניכר את עלויות הטיפול בגזם (מצריך פעולת הפרדה ומיון ידניים לפני ריסוק הגזם). אי לכך, ישנה חשיבות גבוהה מאוד לאיסוף נפרד של פסולת גושית והגזם, בייחוד במרחב הכפרי, זאת על מנת להקל על הטיפול במשולב עם הגזם החקלאי ולאפשר ראייה אזורית והוליסטית לטיפול בגזם במרחב הכפרי.

הנתונים המופיעים לעיל מהווים אזכור (רפרנס) מבוסס עבור המועצות. ברם, בהתאם לאפיון הגזם ורמת ההפרדה של הגזם מפסולת גושית בכל מועצה, ומאפיינים ייחודיים אחרים, כל מועצה יכולה לקבוע את כמות הגזם הבסיסית, עליה היא לוקחת אחריות.

את חישוב תוספת העלות עבור הגזם ה"עודף" אנו ממליצים לחשב בהתאם למודל התפעול של כל מועצה אזורית. בדומה לפסולת העסקית, יוכל הועד המקומי לבחור אם לקבל את מלוא השירות מהמועצה (בביצוע עצמי של המועצה, או באמצעות ספק שירות שלה) ולשלם אגרה עבור הכמות ה"עודפת", או לפנות את הגזם באמצעות ספק נפרד מהמועצה, ולקבל מהמועצה מימון בהיקף שווה ערך לעלות טיפול בכמות הבסיסית.

אנו ממליצים על תדירות פינוי גזם, בהיקף של 9-11 פינויים בשנה לפחות מכל ישוב. הרציונאל העומד מאחורי קביעה זו היא תדירות פינוי של פעם בחודש, עם הפחתה של חודשי החורף (בין דצמבר למרץ), בהם כמות הגזם המיוצרת נמוכה באופן משמעותי, ושני פינויים נוספים בתקופות שיא (ע"פ צרכים בפועל).

מעבר לקביעת תדירות הפינוי המומלצת, ישנה השפעה של תצורת האצירה של הגזם בישובים. באמצעות הכשרה של מתחמי ריכוח במיקומים נגישים ברחבי הישוב, אליהם יפנו התושבים את הגזם, תדירות הפינוי הבסיסית - כאמור פעם בחודש, מספקת שירות ראוי. ברם, הועד המקומי רשאי להחליט על תדירות פינוי גבוהה יותר, במימון היישוב כאמור.

מודלים לתפעול (על סמך נתוני המועצות)

- א. גזם "מוניציפלי" הנו זרם פסולת שהטיפול בו אינו מוסדר. אין הגדרות מחייבות הנוגעות לאופן הטיפול או השימושים המותרים בתוצרים. יתרה מכך, מועצות רבות "מטפלות" בגזם באמצעות ריסוק באתרים בלתי מוסדרים או מוגדרים, ולעתים בניגוד לחוק. נכון להיום, ישנו מגוון רחב של תצורות לניהול מערך הטיפול בגזם, כשכל מועצה מוצאת את התצורה הנוחה לה בהתאם ליכולות התפעול, המימון ורמת השירות שלה, ומאפייניה הייחודיים.
- ב. ישנם מספר קריטריונים המשפיעים על מודל התפעול של המועצה, כשכל קריטריון מהווה סקאלה, שביחס אליה המועצה יכולה למקם את עצמה:
1. **אתר הטיפול** – אתר טיפול חיצוני (לרוב של ספק השירות) – מספר מצומצם של אתרי טיפול ברחבי המועצה – אתרים יישוביים נפרדים.
 2. **שימוש בתוצרים** – שימוש מקומי בישובים (חיפוי קרקע) לעומת פתרונות חיצוניים כגון קומפוסטציה, אנרגיה, ו/או הטמנה.
 3. **קריטריונים נוספים - תדירות הפינוי, תצורת האצירה, זמינות אתר קצה נגיש, יכולת תפעולית של המועצה ועוד.**
- ג. מתוך המפורט לעיל, ניתן להגדיר מספר מודלים בסיסיים המייצגים את תצורות התפעול הקיימות כיום:

מודל א': חלוקת אחריות בין המועצה לוועד המקומי של כל ישוב

מאחריות מלאה של הוועד המקומי, דרך תצורת ביניים בה הישוב אחראי על הפינוי/ריכח והמועצה על הטיפול ועד אחריות מלאה של המועצה.
דוגמה:

עמדת ריכח יישובית (נפוץ בקיבוצים) – פינוי על ידי הישוב, ריסוק על ידי קבלן פעם/פעמיים בשנה באתר היישובי (במימון המועצה), שימוש מקומי בתוצרי הריסוק בישוב.
מבחינת עלויות למועצה (ע"פ הנתונים שסופקו לנו על ידי המועצות במסגרת הסקר), מודל א' הנ"ל, הנו המשתלם ביותר. בחלופה זו, **המועצה משלמת אך ורק עבור פעולת הריסוק = 75-100 ₪ לטון**, כשריכח הגזם במשטח ושימוש בגזם המרוסק נמצא תחת אחריות הוועד המקומי של כל ישוב. חשוב לציין כי ריכח וריסוק של גזם במשטחים יישוביים מסוג זה, מחייב הסדרת הפעילות כחוק (משטח טיפול בגזם). חלופה זו מטילה אחריות כבדה על הישוב.

מודל ב': משטחי ריכוז במרחב המועצה (בכלל זה שימוש במפג"שים)

פינוי על ידי קבלן או ביצוע עצמי של המועצה, ריסוק על ידי קבלן פעם/פעמיים בשנה, ושימוש מקומי בתוצרי הריסוק:

1. על ידי המועצה
2. פינוי התוצרים על ידי קבלן הריסוק.
3. שימוש ברסק על ידי התושבים

מודל ג': פינוי על ידי קבלן לאתר חיצוני

אתר בשטח המועצה או מחוצה לו, אך בבעלות ותפעול ספק השירות – ריסוק ושימוש בתוצרים על ידי ספק השירות.

מבחינת נוחות ויעילות התפעול, מודל ג' הוא הנוח ביותר עבור המועצה. ספק השירות החיצוני מפנה את הגזם במשאיות מנוף מנק' הריכוז/מתקני האצירה/צדי הרחוב ביישובי המועצה ואחראי על הטיפול והשימוש בתוצרי הטיפול ו/או הטמנה לאחר ריסוק (בעתיד הקרוב תאסר גם הטמנת רסק גזם באופן גורף). בהתאם לכך, מודל זה הנו גם היקר ביותר למועצה. על פי הנתונים שסופקו מהמועצות, עלות הטיפול בטון גזם על ידי קבלן חיצוני, **הכולל איסוף, פינוי וטיפול עומדת על בין 325 ₪ ל-540 ₪**.

במסגרת הליך המכרז יכולה להגדיר המועצה את רמת השירות המבוקשת (תדירות הפינוי), כשרמת השירות, זמינות מתקן הקצה (משפיעה על יעילות העבודה – מס' סבבי פינוי של משאית ביום) הנם הגורמים העיקריים המשפיעים על מחיר השירות.

חלופה ב' נמצאת בטווח בין החלופות האחרות והיא תלויה ביכולת התפעול של המועצה זמינות השטח. חלופה זו מטילה על המועצה את מירב האחריות, גם אם היא מתחלקת בעלויות עם הוועדים המקומיים שכן אתרי הטיפול הנם באחריותה. על פינוי, חלופה זו גם בעלת הפוטנציאל הרב ביותר ליצירת מפגעים מהצטברות ערימות גזם – גולמי ומרוסק לאורך זמן (לפעמים מספר שנים!).

את עלות הטיפול לטון של מודל ב' קשה לכמת שכן היא מותנית במגוון קריטריונים כפי שפורט לעיל – כמות ומיקום שטחי הטיפול, תדירות הפינוי, אופן השימוש בתוצרי הריסוק, מידת ההסדרה של שטחי הטיפול, תדירות הריסוק וכד'. **ניתן לומר אפוא כי עלות הטיפול בטון בחלופה זו נמצאת בטווח שבין שתי החלופות האחרות, כלומר בין 150 ₪ ל-400 ₪**.

גזם חקלאי

א. על פי תפיסתה של הועדה לסביבה וקיימות של מרכז המועצות האזוריות, החקלאות הנו מגזר משמעותי ביותר המהווה ערך נופי, שומר על אזורי החדרה ומגוון ביולוגי וכן מהווה גורם חשוב בכלכלת המשק. יחד עם זאת, אנו סבורים כי פסולת חקלאית ובה גם גזם חקלאי הנה תוצר לוואי של פעילות עסקית של החקלאי ועל כן ניתן להתייחס לגזם חקלאי כפסולת עסקית עודפת. על כן לצד הערכים, מומלץ למועצות האזוריות, ליצור חלוקה דיכוטומית בין הגזם המוניציפלי ("ביתי"), שהנו באחריות המועצה ו/או הועד המקומי כפי שהוצג מסמך זה, לבין גזם חקלאי באחריות החקלאים.

ב. ה"נכונות לשלם" (Willingness To Pay) של החקלאים עבור הטיפול בגזם נמוכה. סיבות רבות לכך, החל מהקשיים האובייקטיביים של ענף החקלאות, ועד קשיים ביורוקרטיים וסטאטוטוריים. גם כאשר המועצות האזוריות יזמות פתרונות לגזם חקלאי, שיתוף הפעולה מוגבל מאוד. דוגמה אחת לכך, היא מתקן הגזם החקלאי בעמק חפר, שהוכשר על ידי החברה הכלכלית של המועצה ועומד ללא שימוש מפאת חוסר נכונות החקלאים לשלם.

ג. המועצות האזוריות מוגדרות כאמור כרשות סניטרית מקומית (ראה רקע, סעיף 1), ומתוך כך, אחראיות על התנאים התברואיים ובעלות הסמכות לטפל בפסולת. אחריות זו, מחייבת את המועצה להנחות מקצועית ולדרוש תנאים ליישום הטיפול בגזם מול החקלאים. הכלי הניהולי היעיל שיש בידי המועצה במקרה זה, הוא רישיון העסק. ברם, חלק ניכר מהפעילות החקלאית לא נאכף במסגרת חוק רישוי עסקים, וממילא לא נקבעים תנאים לרישיון העסק, שבמסגרתם ניתן וראוי לכלול את הטיפול בגזם החקלאי.

ד. מתוך הנ"ל – סעיפים א', ב' וג' מובילים לכך, שראייה הוליסטית של הטיפול בגזם תוביל לחסכון בעלויות הטיפול בגזם המוניציפאלי והחקלאי כאחד.

ה. גזם הנו זרם נפחי (משקל נפחי = יחס משקל לנפח, נמוך) על כן הובלתו בתצורתו הגולמית יקרה ולא יעילה. אי לכך, יש לשאוף לטיפול מקומי ככל שניתן, קרוב למקום היווצרותו.

ו. דוגמה לראייה הוליסטית כנ"ל עשויה להיות בניהול מרכזי פסולת גושית וגזם (מפג"ש/מפח"ק), כפי שיפורט בהמשך, אשר עשויים להיות פתרון ראוי לגזם החקלאי – בראייה כוללת של מערך טיפול בפסולת במועצות. בצורה זו, ניתן להשית את החלק היחסי של עלויות תפעול המפג"שים על האגודה חקלאית המקומית/אזורית. המפג"שים עשויים לשרת רדיוס שירות מצומצם בהתאמה "לנכונות לשלם" (WTP), של התושבים והחקלאים. ראוי לציין, שבמקרה של החקלאים, רדיוס הנסיעה המרבי, שהחקלאי "מוכן לשלם", הנו לכל היותר 1.5 ק"מ.

אגני היקוות של גזם ושת"פ אזורי

א. אגני היקוות פסולת גזם הנם מצמצמים. קרי, מוכתבים על ידי מרחק הנסיעה המרבי שניתן לצפות ממשאיות המנוף (או ליתר דיוק זמן הנסיעה באזורים בהם עומסי תנועה), שאוספות את הגזם המוניציפלי, ו/או טרקטור ועגלה (טנדר/משאית קלה) במקרה של גזם חקלאי. לצורך המחשה, אם אגן היקוות של פסולת מעורבת מגיע לכדי כ-30 ק"מ (ו/או סבב פריקה הנמשך כשעה), אגן היקוות של גזם יהיה לכל היותר 15 ק"מ (ו/או סבב פריקה של כחצי שעה לכל היותר. מעבר לכך, ייווצר חוסר יעילות כלכלית, הנובע בין היתר מהמשקל הנפחי הנמוך של הגזם, שמחייב סבבי פינוי רבים יותר. בנוסף, קיים קושי אובייקטיבי באיתור שטחים להקמת מתקני קצה לטיפול בפסולת בכלל, כמו גם לגזם. מה שגורם להתייקרות השירות, ותלות גדולה יותר (בהשוואה לזרמי פסולת אחרים), בקבלני האיסוף ואתרי הטיפול בגזם.

ב. שיתופי פעולה בין רשויות (תאגיד, אשכול וכד') עשויים לסייע ולהחזיל את הטיפול, לנוכח היתרון לגודל מול היכולת לאתר שטח מתאים, ולהתקשר עם קבלן אחד להיקף שירות גדול יותר, ולשאת בעלויות של תפעול תקין של אתר הטיפול בגזם. במקרים רבים מועצות אזוריות צוברות כמויות גדולות של גזם לאורך זמן ארוך (לעיתים שנה ויותר) במטרה להחזיל את עלות הטיפול כתוצאה מ"תהליך הפירוק הטבעי" של הגזם. חלופה זו איננה מומלצת, מאחר והיא מהווה מפגע סביבתי וסכנת שריפה.

מקורות מימון חיצוניים

המימון היחיד שניתן לקידום הטיפול בגזם מוניציפלי בישראל – עד היום, נעשה על ידי המשרד להגנת הסביבה מול סבסוד רכישת מגרסות לגזם. ברם, מימון זה ניתן לרשויות לצורך ביצוע עצמי של הריסוק וברוב המוחלט של המקרים, המגרסות הגיעו מהר מאוד למחסני הרשויות, כתוצאה מחוסר יכולת תפעול בביצוע עצמי של הרשות, או מרכישה של מגרסה שאינה מתאימה לצרכים של הרשות.

חלק מהמגרסות – בעיקר מהסוג של מקצצות (ישנה חשיבות רבה להבחנה בין מגרסות פטישים, מגרסות מהירות/איטיות ומקצצות), שאמורות ליצור שבבים יפים ("צ'יפסים"), נמצאות עד היום במחסנים, או נמכרו/נמסרו לקבלני הגזם, שגם הם לא עושים בהן שירות. אין בישראל רשויות, שמבצעות גריסה/קיצוץ עצמי.

בימים אלה נוצרת הזדמנות עבור המועצות האזוריות לקבלת מימון ממשלתי, שמיועד לטיפול בגזם חקלאי, ועשוי לעודד שילוב בין אתרי טיפול בגזם חקלאי יחד עם גזם מוניציפלי. פרויקטים מסוג זה, בפתרונות טיפול משולבים בפסולת בכלל, עשויים להתרחש בשיתופי פעולה של אגני היקוות פסולת, שבהם יוכשרו תאגידיים מתמחים (איגוד/אשכול), שמהווים מתווה מומלץ לקידום הטיפול בפסולת בישראל. יחד עם זאת, נכון להיום, על פי חוק לא ניתן להכניס גזם מוניציפאלי לתחנה חקלאית.

השורה התחתונה

אנו רואים חשיבות רבה במסמך מדיניות זה, שמאפשר להתבונן יותר לעומק בזרם פסולת פרטני, ויוצר מתוך כך שפה, אמות מידה, כימות (במסגרת עבודה זו נקבעה בפעם הראשונה, כמות נורמטיבית של גזם למשק בית במועצות האזוריות), יכולת השוואה בין המועצות, ובעיקר "נקודת אחיזה" לקידום הטיפול בגזם בפרט ואולי בפסולת בכלל. ביטוי ל"נקודת אחיזה" זו, מתבטא בראייה הוליסטית של הטיפול בגזם שעשוי להוביל לחסכון בעלויות הטיפול בגזם המוניציפאלי והחקלאי כאחד. מימוש ראייה זו, עשוי להיות לדוגמה בהתפתחות אבולוציונית של המפג"ש/מפח"ק למרכז הפרדה וולנטרי של פסולת במועצות האזוריות, שאחד הזרמים העיקריים, שנקלטים ומטופלים בתחומם, הוא הגזם לסוגיו.

במצב הקיים בישראל ב"שוק הפסולת", לא מתקיים כלל שיח מקצועי, בין בעלי העניין והגורמים שאמורים ליצור אסדרה (רגולציה). אירועים דוגמת הצגת המדיניות החדשה של המשרד להגנת הסביבה, שהוצגה לאחרונה (2.5.2018), מתרחשים אחת לשנתיים, ואינם פתוחים לדיון מקצועי ממצה ורב-צדדי, כפי שמקובל במדינות המתקדמות בתחום הטיפול בפסולת. אנו סבורים, שאפילו מונולוג במקרה זה, עשוי לחולל שינוי. ברם, נדרשת מדיניות עקבית לאורך זמן.

עבודה זו ראויה לעורר דיון, עשויה לשקף נקודת ייחוס, שכל מועצה אזורית תוכל למקם את עצמה ואת היכולת להכיר, להבין ולשפר. בין היתר באמצעות תחומי העלות המפורטים במסמך זה בהתאם לחלופות התפעול השונות.

אנו ממליצים לערוך התכנסות רחבה יותר, לאחר הצגת המסמך ודיון בצוות ההיגוי, שבה ישתתפו מספר רב ככל האפשר של מועצות ורצוי גם ספקי השירות, לדיון והבעת דעות, שעצם קיומו, עשוי לתרום לקידום הטיפול בפסולת. המידע והניסיון שכל גורם אחראי לפסולת ברשות המקומית מחזיק בידו, יקר מפז עבור עמיתיו המקצועיים. זאת לאור גישתה של הועדה לסביבה וקיימות במרכז המועצות האזוריות, כי ניתן לגשר על פער כלכלי לטובת פתרונות כגון הטמנה באמצעות חשיבה מחדשת ומציאת הפתרון שיביא להפחתת הטמנה ושימוש מושכל ויעיל בפסולת כמשאב (דבר המזמין לעיל).

במדינות המתקדמות בטיפול בפסולת, מקיימים שיח מתמיד כאמור, שכולל גם את הסקטור המבצע (קבלנים, רחמנא לצלן). באירועים אלה, ניתן לחוות מטרה משותפת של כל המשתתפים, מעבר לאינטרסים הצרים. עד כדי כך, שלעתים לא ניתן להבחין בין הדוברים, לאיזה סקטור הם משתייכים.

אנו תקווה, שעבודה זו תיצור את השיח המקצועי, ששוק הפסולת משווע לקיומו, ותסייע בצמצום הפער ברמת הטיפול בגזם מול המדינות המתקדמות!